

ADVERSUS HAERESSES

Vol. II

Filosofie creștină și dialog cultural



Tudor GHIDEANU (coordonator)

media **nou**
LUMEN
www.EdituraLumen.com

Tudor GHIDEANU
(Coordonator)

ÎNVĂȚĂTURA ADEVĂRATĂ

ADVERSUS HAERESSES

VOL. 2

Filosofie Creștină și dialog cultural

Lumen

Iași, 2008

Prof. Univ. Dr. Tudor Ghideanu (coordonator)

ADVERSUS HAERESSES, vol. 2

Filosofie Creștină și dialog cultural

Editura LUMEN este acreditată CNCSIS sub nr. 003

www.edituralumen.ro

Icoana: *Iisus Hristos spală picioarele ucenicilor*, Biserica Probota, Jud. Suceava, sec.al XVI-lea. (Domnia lui Petru Rareș)

Tehnoredactare și corectură: **Daniel Jugrin**

Redactor: Morariu Irina

Descrierea CIP a Bibliotecii Academiei Române:

Ghideanu, Tudor (coordonator)

ADVERSUS HAERESSES, vol. 2/Tudor Ghideanu

(coordonator)- Editura Lumen

Bibliografie

Pag. 761

ISBN: 978-973-166-052-3

Tudor GHIDEANU
(Coordonator)

ÎNVĂȚĂTURA ADEVĂRATĂ

ADVERSUS HAERESSES

VOL. 2

Filosofie Creștină și dialog cultural

Lumen

Iași, 2008

**Pagin 1 sat
goal inten ionat**

CUPRINS

P.F. DANIEL, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
ÎNVIEREA LUI HRISTOS - ÎNCEPUTUL ÎNVIERII NOASTRE .11

***Î.P.S. BARTOLOMEU, MITROPOLITUL Clujului, Crișanei
și Maramureșului***
AȘA STĂ BIBLIA ÎN FAȚA CITTORULUI: CA O PRECURĂ..... 17

Î.P.S. NICOLAE, Mitropolitul Banatului
STUDIUL LOGICII ȘI SFINȚII PĂRINȚI 29

P.S. CALINIC, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Iașilor
EȘECUL LOGICII MĂRGINITE 47

P.S. IOACHIM, Arhiepiscop vicar al Episcopiei Romanului
L'UNION A DIEU PAR AMOUR, OU LA DEIFICATION 59

Tudor GHIDEANU
DIMITRIE CANTEMIR (1673-1723) - FILOSOF ȘI TEOLOG AL
CREȘTINĂȚĂȚII EUROPENE..... 79

Tudor GHIDEANU
LOGOSUL AREOPAGITIC. DE LA APOFATICUL „NICI-NICI” LA
CATAFATICUL „MAI PRESUS DE” 103

Mihaela PENELIA

NAȘTEREA DIN FECIOARĂ PRIN DUHUL CU IUBIRE DE LA TATĂL
.....119

Nicu GAVRILUȚĂ

CRITICA GNOSTICISMULUI LA IOAN PETRU CULIANU..... 145

Cristina GAVRILUȚĂ

MITURILE LUMII MÔDERNE ÎN VIZIUNEA LUI MIRCEA ELIADE
..... 157

Wilhelm DANCĂ

MOARTEA EPISCOPULUI ANTON DURCOVICI. O INTRODUCERE
ÎN TEOLOGIA CREȘTINISMULUI CONTEMPORAN 171

Gheoghe POPA

OMUL ȘI DEMNITATEA SA CREATOARE..... 197

Gheorghe PETRARU

FILOSOFIA RELIGIEI ȘI FILOSOFIA CREȘTINĂ..... 229

Emil DUMEA

RAPORTURILE DINTRE BISERICĂ ȘI STAT – PERSPECTIVE
ISTORICE 255

Anton ADĂMUȚ

DE NUMERO STULTORUM..... 287

Dan CHIȚOIU

ÎNȚELESURILE FILOSOFIEI ÎN RĂSĂRITUL CREȘTIN. ORIGINEA ȘI
EVOLUȚIA UNEI PARADIGME297

Ramona BUJOR

VEDEREA LUI DUMNEZEU ȘI LUMINA..... 323

Liviu PETCU

VIAȚA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR..... 349

Gabriel HEREA

DESPRE INTERPRETAREA SFINTEI SCRIPTURI SAU DRUMUL DE
LA NEÎNȚELEGERE LA ÎNȚELEGEREA-TRĂIRE..... 365

Daniela MOGA-DIMITRIU

BINELE ȘI DREPTATEA LA PLATON..... 377

Sergiu SAVA

FENOMENOLOGIA DONAȚIEI SAU ÎMPĂCAREA FILOSOFIEI CU
TEOLOGIA 395

Olivia AMIRONOAI

SMERENIA ÎNTRU DRAGOSTE SAU CLIPE ÎNTR-UN ADÂNC DE
SMERENIE..... 433

Elena BĂLTUȚĂ

SF. ATHANASIE ȘI ARIE. PERSPECTIVE ALE DISCURSULUI 453

Radu BANDOL

ASPECTE ALE PROCESULUI TEOZEI ÎN TEOLOGIA SFÂNTULUI
GRIGORIE PALAMA..... 465

Roxana CONSTANTIN

CRIZA MODERNITĂȚII ȘI REALITATEA PERSOANEI..... 481

Antoniu FLANDORFER

APOFATISMUL CA PRINCIPIU AL INTERPRETĂRII DIVINITĂȚII ÎN
TEOLOGIA RĂSĂRITEANĂ.....499

Alexandru GHEORGHIU

CLONAREA - TEHNOLOGIE, ETICĂ ȘI DEMNITATE UMANĂ.... 507

Costel GHICA

PEȘTERA DIN BOBUL DE GRÂU 515

Virginia MOȘNEAGU

SIMBOLUL CREDINȚEI SAU CREZUL 529

Iuliana ONOFREI

MAICĂ-FECIOARĂ..... 547

Gheorghe PĂLTINEL

SFINȚI ȘI SFINȚENIE – PARADOXUL SAU REALITATEA LUMII
CONTEMPORANE?..... 567

Teofil POPOVICI

DESPRE CUNOAȘTERE ȘI NECUNOAȘTERE..... 583

CUPRINS

Constantin PUIU

PLĂCEREA - ÎNTRE RELIGIE ȘI FILOSOFIE..... 591

Viorel ȘERBAN

DUPĂ CHIPUL ȘI ASEMĂNAREA..... 601

Georgiana STOIAN

CATAFATISM ȘI APOFATISM ÎN BISERICA DE RĂSĂRIT..... 611

Ioan VALENCIUC

ELEMENTE DE TEOLOGIE ÎN OPERELE SFÂNTULUI IUSTIN
MARTIRUL ȘI FILOSOFUL..... 621

Augustin VIERU

SFÂNTA EUHARISTIE – SACRAMENT AL PĂTIMIRII, MORȚII ȘI
ÎNVIERII DOMNULUI CRISTOS..... 649

Ionuț ZÂNCEANU

THE CONCEPT OF “SIN” IN AUGUSTINE AND ABELARD’S VIEW
..... 669

TRADUCERI

ALBINUS AND PLOTINUS ON DIVINE ATTRIBUTES.....685

NEGATIVE ATTRIBUTES IN THE CHURCH FATHERS AND THE
GNOSTIC BASILIDES..... 703

NEOPYTHAGOREANISM AND NEGATIVE THEOLOGY717

THE MEANING OF PRIVATION: A REPLY TO J. C. M. VAN WINDEN
.....735

RECENZII

Tudor GHIDEANU, Mihail Eduard PREDA
ION NUȚĂ: LIMBA ȘI CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN BASARABIA...
..... 747

Tudor GHIDEANU, Mihail Eduard PREDA
TAINA FĂRĂDELEGII –OPRIȚI-L PE IUDA! 753

ÎNVIEREA LUI HRISTOS - ÎNCEPUTUL ÎNVIERII NOASTRE

P.F. DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

„Vine ceasul când toți cei din morminte vor auzi glasul Lui (Hristos) și vor ieși cei care au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei care au făcut cele rele, spre învierea judecății.” (Ioan 5, 28-29)

Întrucât Hristos Cel înviat din morți este numit în Sfânta Scriptură „*începătură (a învierii) celor adormiți*”(I Corinteni 15, 20) și „*întâiul născut din morți*” (Coloseni 1, 18) sau „*întâi născut între mulți frați*”(Romani 8, 29), sărbătoarea Învierii lui Hristos nu este numai pomenire și mărturisire a adevărului Învierii lui Hristos, ci și vedere duhovnicească sau iconă profetică a *învierii de obște* a tuturor oamenilor din toate timpurile și din toate popoarele.

Credința puternică în Învieria lui Hristos este în Ortodoxie și *credință puternică în învierea tuturor oamenilor*. De aceea, Crezul pe care îl mărturisim în Biserică se încheie cu cuvintele „*aștept învierea morților și viața veacului ce va să fie*”.

Învieria Domnului nostru Iisus Hristos este binevestită în noaptea de Paști nu înăuntrul bisericii, ci în afara bisericii, pentru că ea privește nu numai pe creștini, ci pe toți oamenii.

Învieria lui Hristos nu este revenire la viața pământească amestecată cu suferință și stricăciune, ci începutul unei alte vieți: viața cerească și veșnică pentru suflet și pentru trup. În acest înțeles Sf. Apostol Pavel spune: „*precum toți (oamenii) mor în Adam, așa vor învia toți în*

Hristos” (I Corinteni 15, 22), iar, „*vrăjmașul cel din urmă, care va fi nimic, este moartea*”(I Corinteni 15, 26).

Legătura dintre adevărul Învierii lui Hristos și adevărul învierii de obște este atât de puternică, încât cine respinge Evanghelia Învierii lui Hristos respinge și învierea universală, iar cine crede în Învierea lui Hristos trebuie să mărturisească și învierea morților.

În acest înțeles, Sf. Apostol Pavel scrie corintenilor: „*Iar dacă se propovăduiește că Hristos a înviat din morți, cum zic unii dintre voi că nu este învierea morților? Dacă nu este înviere a morților, nici Hristos n-a înviat. Și dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este atunci propovăduirea noastră, zadarnică și credința voastră (...)* Atunci cei ce au adormit în Hristos au pierit. Iar dacă nădăjduim în Hristos numai în viața aceasta, suntem mai de plâns decât toți oamenii?” (I Corinteni 15, 12-14 și 18-19).

Vedem, așadar, că taina Învierii lui Hristos și a omenirii întregi este inima Evangheliilor propovăduite de Apostoli și temelia credinței mărturisite de Biserică.

De aceea, Sărbătoarea Sfintelor Paști este numită „Sărbătoarea sărbătorilor”, iar icoana Învierii lui Hristos se află imprimată pe coperta Sf. Evanghelii și se oferă credincioșilor spre a fi cinstită și sărutată. Mai mult, fiecare săptămână din calendarul ortodox începe cu ziua învierii, cu duminica, orientând astfel timpul Bisericii și al istoriei către învierea universală și către viața veșnică. Lumina Învierii lui Hristos dă sens vieții creștine zilnice, pentru că Hristos Cel înviat rămâne tainic în Biserică Sa până la Sfârșitul veacurilor: „*iată, Eu voi fi cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacurilor*” (Matei 28, 20). Lumina Învierii lui Hristos dă sens istoriei universale a omenirii, pentru că o îndreaptă spre învierea universală. În plus, lumina Învierii lui Hristos dă sens întregii creații, întregului univers sau cosmos, pentru că ea îndreaptă întreg universul spre „*un cer nou și un pământ nou*” în care „*moarte nu va mai fi*” (Apocalipsa 21, 1-4). De aceea, Biserică Ortodoxă cântă în noaptea Sfintelor Paști: „*acum toate s-au umplut de lumină și cerul și pământul și cele de sub pământ*”. Acum toate s-au umplut de sens, pentru că toată existența va fi eliberată de robia și absurditatea morții (I Corinteni 15, 51-58).

Lumânările pe care le poartă în mâini clerul și credincioșii în noaptea de Paști când ies din biserică și stau în afara bisericii sunt

simbolul luminii pe care Învierea lui Hristos o aduce în lume și pentru lumea întregă.

Lumina veșnică a Învierii lui Hristos este acum tainic prezentă în Biserică, fiind adunată în sufletele credincioșilor prin rugăciune, prin binevestirea și ascultarea Evangheliei lui Hristos, prin împărtășirea cu Sfintele Taine, prin trăirea poruncii iubirii față de aproapele, prin dobândirea sfințeniei ca unire a omului cu Dumnezeu.

Lumina Învierii lui Hristos este închipuită sau simbolizată de hainele luminoase, de icoanele și obiectele liturgice aurite care împodobesc biserica în noaptea de Paști. Frumusețea văzută a sărbătorii ne îndreaptă mintea și inima spre lumina nevăzută, spre slava netrecătoare a Împărăției Cerurilor în care vor intra dreptii și sfinții după Învierea de obște.

Întrucât Capul Bisericii este Hristos Cel înviat din morți (Coloseni 1, 18), misiunea Bisericii se desfășoară în lume în timpul mântuirii dintre învierea lui Hristos și învierea întregii omeniri sau învierea universală.

Sfânta Scriptură ne arată, însă, că învierea tuturor morților se va face atunci când Hristos va veni cu slavă și putere multă, ca să judece viii și morții: „*Vine ceasul când toți cei din morminte vor auzi glasul Lui (Hristos) și vor ieși cei care au făcut cele bune, spre învierea vieții, iar cei care au făcut cele rele, spre învierea judecării*” (Ioan 5, 28-29; cf. Matei 16, 27; 25, 31-46; Romani 14, 10; II Corinteni 5, 10; I Tesaloniceni 4, 13-17; II Tesaloniceni 1, 7-10).

Legătura dintre venirea în slavă a lui Hristos, învierea morților și judecata universală a tuturor popoarelor și persoanelor este mărturisită în Crezul Bisericii unde se spune despre Hristos Cel înviat din morți și înălțat la ceruri că El „*va veni cu slavă să judece viii și morții, iar împărăția Lui nu va avea sfârșit*”.

Lumina care leagă taina învierii morților, a judecării faptelor săvârșite în lume și bucuria vieții veșnice este lumina însăși a vieții și misiunii Bisericii în lume.

De aceea, când ne pregătim pentru sărbătoarea Învierii, în timpul postului Sfintelor Paști, ne pocăim de faptele noastre rele prin Taina Spovedaniei sau a Mărturisirii păcatelor, judecându-ne pe noi înșine și cerând iertare pentru răul pe care l-am făcut cu gândul, cu

cuvântul și cu lucrul. Totodată, încercăm să ne înnoim viața, să iubim mai mult pe Dumnezeu și pe semenii noștri. De aceea, în noaptea Sfințelor Paști, Biserica ne îndeamnă „*să iertăm toate pentru Înviere și să zicem fraților și celor care ne urăsc pe noi*”.

Sărbătoarea Învierii lui Hristos ne îndeamnă fără încetare să ne eliberăm de păcate, să săvârșim fapte bune și să trăim în sfințenie. De aceea, Sfântul Apostol Pavel nu desparte credința în Hristos de pregătirea pentru Înviere, judecată și mântuire, motivând săvârșirea binelui astfel: „*știind fiecare, fie rob, fie de sine stăpân, că faptele bune pe care le va face, pe acelea le va lua ca plată*” (Efeseni 6, 8; cf. II Corinteni 5, 10; Romani 2, 6-16).

Întreaga Sfântă Scriptură a Noului Testament este plină de îndemnuri la viețuire în lumina Învierii lui Hristos și pregătire pentru Învierea de obște: „*Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat (...) Așa și voi, socotiți-vă că sunteți morți păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru*” (Romani 6, 3 și 11).

„*Nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții (...) Dragostea să vă fie nefățarnică. Urâți răul, alipiți-vă de bine (...) Bucurați-vă în nădejde; fiți răbdători în suferință, stăruiiți în rugăciune (...) Nu răsplătiți nimănui rău cu rău. Purnați grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor*” (Romani 12, 2-17).

Sărbătoarea Sfințelor Paști ca sărbătoare a Învierii lui Hristos și ca pregustare a bucuriei veșnice a sfinților din Împărăția lui Dumnezeu ne îndeamnă la pocăință și iertare, la fapte bune și viață sfântă.

Să cerem lui Hristos Cel înviat din morți să ne dăruiască iubire din iubirea Sa, tărie din tăria Sa, pentru a trăi și a lucra după voia Lui.

Astăzi, când în jurul nostru vedem atâtea semne ale morții fizice și spirituale: boală și suferință, sărăcie și nesiguranță, violență și lăcomie, să rugăm pe Hristos Domnul să ne dăruiască puterea de a nu pierde speranța și bunătatea sufletului. Să-L rugăm să ne întărească în lucrarea noastră de ajutorare a bolnavilor, bătrânilor, orfanilor și săracilor. Să arătăm în jurul nostru lumină din lumina Învierii lui Hristos; să privim fața fiecărui om în lumina Învierii lui Hristos, ca pe o sfântă lumânare de Paști aprinsă în lume de iubirea lui Hristos pentru oameni; să vedem pe fiecare om ca pe un

împreună-călător cu noi spre învierea de obște la venirea în slavă a Domnului Hristos.

Să ne bucurăm și să mulțumim lui Dumnezeu pentru lumina Învierii pe care ne-o dă atunci când întâlnim în jurul nostru oameni buni și sinceri, harnici și milostivi, curați și smeriți, copii buni și părinți înțelepți, tineri evlavioși și bătrâni sfinți. *Acestea sunt semne ale vieții creștine și ale pregătirii pentru Învierea de obște, baine de sărbătoare pentru suflet, binecuvântare pentru Biserică și pentru țară.*

Continuarea acestui volum o puteți lectura achiziționând volumul de pe
www.editorialumen.ro
www.lumenpublishing.com
sau din librăriile noastre partenere.

Sfânta Treime este suprema taină a existenței, care explică însă toate, sau fără de care nu se poate explica nimic. De aceea, deși e suprema taină, este întrucâtva inteligibilă, conformă până la un loc unei logici. Ea se prezintă ca atare ca o metafizică reală, sau ca fundamentul abisal, dar într-un fel inteligibil, a toată existența. Filosofiile care vorbesc de o metafizică rămân într-o totală neclaritate în privința metafizicii despre care vorbesc ele. Pentru ele, acea realitate metafizică nu e decât o esență stăpânită de o lege a evoluției sau emanației, din care ies toate, stăpânite de aceeași lege. Dar cine a putut da acea lege, care arată în sine o dependență, dar nu pot explica de cine depinde?

Cel puțin în privința scopului pe care-l poate urmări Sfânta Treime, sau sensului pe care îl poate oferi Ea pentru existență, e deplin acceptabilă din punct de vedere logic. Ea este o iubire fără început și urmărește o extindere a iubirii. Și ce poate justifica existența mai mult decât iubirea? Iubirea nu satură pe nimeni, niciodată. Deci poate fi fără de sfârșit; și de aceea poate fi și fără de început. Iubirea fără de început și fără de sfârșit dă o mulțumire deplină existenței, deci o lumină.

Pr. Prof. Acad. Dumitru Stăniloae